

KAMIL JURKOWSKI^a

SANKCJA BRAKU ZGODY WSPÓLNIKA NA PODJĘCIE UCHWAŁY

SANCTION FOR THE LACK OF A SHAREHOLDER'S CONSENT TO ADOPT A RESOLUTION

The article concerns the issue of sanctions which should be linked with the lack of the shareholder's consent for the adoption of a resolution in cases specified in Article 246 § 3 of the Commercial Companies Code (CCC), Article 300⁹⁸ § 3 of CCC and Article 415 § 3 of CCC. Although the issue of obtaining of the consent is of particular importance from the point of view of the protection of shareholder rights in the company, the views presented in this regard by the representatives of the doctrine of commercial law are extremely divergent. The conducted analysis leads to the conclusion that the ineffectiveness of such a resolution must be suspended until the consent of all shareholders is obtained. The lack of consent of any shareholder, or the expiration of the time limit for granting such consent, should result in the resolution becoming definitively ineffective. It should be considered acceptable to set a time limit for shareholders to express their consent, and such a time limit could be set in the articles of association or in the resolution itself, as well as after the resolution is passed, by the company itself in accordance with the rules of its representation. The natural time limit within which consent must be expressed is the date by which the amendment to the articles of association should be registered.

Keywords: capital companies; shareholder consent; shareholder's resolution; suspended ineffectiveness of resolution

Artykuł porusza kwestię sankcji, jaką należy powiązać z brakiem uzyskania zgody wspólnika na podjęcie uchwały w przypadkach wskazanych w Kodeksie spółek handlowych (k.s.h.): art. 246 § 3 k.s.h., art. 300⁹⁸ § 3 k.s.h. i art. 415 § 3 k.s.h. Poglądy prezentowane w tym zakresie przez przedstawicieli doktryny prawa handlowego są skrajnie rozbieżne. Kwestia uzyskania zgody wspólnika pozostaje natomiast kwestią szczególnie istotną z punktu widzenia ochrony przysługujących mu praw w spółce. Przeprowadzona analiza prowadzi do konieczności akceptacji stanowiska o bezskuteczności względnej takiej uchwały do chwili uzyskania zgody wszystkich wspólników. Brak zgody wspólnika lub bezskuteczny wpływ terminu wyznaczonego na udzielenie zgody przez wspólników oznaczać powinien natomiast definitywną bezskuteczność uchwały. Za dopuszczalne uznać bowiem należy wyznaczenie wspólnikom terminu na wyrażenie zgody, przy czym termin taki może zostać wyznaczony już w umowie spółki, samej uchwale, jak również po podjęciu uchwały przez samą spółkę zgodnie z zasadami jej reprezentacji. Naturalną granicą wyznaczającą termin, do którego zgody muszą zostać wyrażone, wyznacza termin, w jakim powinno dojść do rejestracji zmiany umowy spółki.

Słowa kluczowe: spółki kapitałowe; zgoda wspólnika; uchwały wspólników; bezskuteczność uchwały

^a Independent researcher, Poznań, Poland / Niezależny badacz, Poznań, Polska
k.jurkowski@vp.pl, <https://orcid.org/0000-0002-6204-7619>

I. WPROWADZENIE

Dopuszczalność podjęcia uchwały dotyczącej zmiany umowy spółki kapitałowej, zwiększającej świadczenia wspólnika lub uszczuplającej prawa przyznane osobiście poszczególnym wspólnikom, a w przypadku spółki z o.o. także uchwały uszczuplającej prawa udziałowe, została uzależniona od uzyskania zgody wszystkich wspólników, których zmiana dotyczy, w trybie art. 246 § 3, art. 300⁹⁸ § 3 i art. 415 § 3 Kodeksu spółek handlowych¹. Konieczność uzyskania zgody wspólników ma zatem szeroki zakres zastosowania, nawet w przypadku prostej spółki akcyjnej i spółki akcyjnej². W praktyce konieczność uzyskania zgody wspólnika na podjęcie uchwał dotyczy przede wszystkim takich kwestii, jak: wprowadzenie do umowy spółki z o.o. postanowień przewidujących możliwość umorzenia przymusowego lub automatycznego udziałów³, możliwość nałożenia dopłat⁴, pozbawienia wspólnika spółki z o.o. prawa pierwszeństwa objęcia udziałów⁵, prawa indywidualnej kontroli (Opalski, 2018, nb. 12; Szajkowski i in. 2014, nb. 24 i cyt. tam literaturę) lub ograniczenia możliwości zbycia udziałów (Stanik, 2023, nb. 21; Szajkowski i Tarska, 2014a, nb. 2), czy wreszcie pozbawienia wspólników każdej ze spółek kapitałowych przywileju osobistego, w tym prawa powoływania członka organu spółki (Pabis, 2018, nb. 43). W rezultacie faktyczny zakres zastosowania omawianej instytucji zależy w dużej mierze od decyzji samych wspólników, w związku z przysługującą im swobodą w przyznawaniu poszczególnym z nich przywilejów osobistych.

Kwestią zasadniczą pozostaje ustalenie, jaka sankcja powinna mieć zastosowanie, jeżeli stosowna zgoda nie zostanie przez wspólnika udzielona. Szczególnie istotne pozostaje w tym zakresie określenie, czy w przypadku braku uzyskania wszystkich niezbędnych zgód uchwała będzie wywierała jakiegokolwiek skutki prawne. Antycypując dalsze rozważania, należy rozgraniczyć sankcję, z jaką będziemy mieli do czynienia do chwili odmowy udzielenia zgody przez któregokolwiek ze wspólników, którego zgoda jest wymagana, lub też ewentualnie do chwili bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego wspólnikowi na udzielenie zgody oraz sankcji mającej zastosowanie po odmowie wy-

¹ Ustawa z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, Dz. U. 2024, poz. 18 ze zm. (dalej jako: k.s.h.).

² Mówiąc w dalszej części niniejszego artykułu o zgodzie wspólnika, będę miał na myśli zgodę, o której mowa w art. 246 § 3 k.s.h., art. 300⁹⁸ § 3 k.s.h. i art. 415 § 3 k.s.h.

³ Podkreślić należy, że konieczność uzyskania zgody wspólników na wprowadzenie do umowy spółki postanowień przewidujących możliwość przymusowego lub automatycznego umorzenia udziałów jest kwestią sporną. Zob. w tym zakresie Jurkowski (2018, s. 1251 i cyt. tam orzecznictwo oraz literaturę).

⁴ Zob. wyroki SN: z 5 stycznia 2005 r., II CK 333/04; z 13 września 2007 r., III CNP 23/07.

⁵ Kwestią sporną pozostaje zasadniczo, czy zgoda wspólników wymaga generalne pozbawienie wspólników prawa pierwszeństwa, czy może także pozbawienie ich prawa pierwszeństwa o charakterze jednostkowym, związanym z konkretnym podwyższeniem kapitału zakładowego. Zob. wyrok SN z 21 października 2016 r., IV CSK 835/15; uchwałę SN z 25 listopada 2010 r., III CZP 84/10; wyrok SN z 15 grudnia 2006 r., III CZP 132/06. Zob. też Chomiuk (2023, nb. 14) i Pabis (2018a, nb. 39 i cyt. tam literaturę i orzecznictwo).

rażenia przez wspólnika zgody, lub po bezskutecznym upływie owego terminu. Do chwili wyrażenia przez wspólników woli w zakresie tego, czy udziela oni zgody, nie wiemy *de facto*, jaką decyzję podejmie każdy z nich. Nie jest zatem wiadome, czy wspólnik wyrazi zgodę na podjęcie uchwały, czy też może którykolwiek ze wspólników odmówi wyrażenia zgody na podjęcie uchwały.

W opinii autora sankcja, która powinna mieć zastosowanie do chwili odmowy udzielenia zgody przez któregokolwiek ze wspólników, którego zgoda jest wymagana, lub też ewentualnie do chwili bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego wspólnikowi na udzielenie zgody, powinna być sankcja bezskuteczności zawieszona. Wspólnik może bowiem wyrazić zgodę przed podjęciem uchwały, w trakcie jej podejmowania albo po jej podjęciu. W tym zakresie, zgodnie z art. 2 k.s.h., odpowiednio stosowany powinien być art. 63 § 1 k.c.⁶ Natomiast po odmowie udzielenia przez któregokolwiek ze wspólników zgody na podjęcie uchwały, względnie bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego wspólnikom na udzielenie zgody, uchwałę należy uznać za definitywnie bezskuteczną.

II. BRAK ZGODY WSPÓLNIKA – SANKCJA. POGLĄDY PREZENTOWANE W DOKTRYNIE I ORZECZNICTWIE

Przedstawiciele doktryny prawa handlowego nie są zgodni w kwestii sankcji, jaką należy powiązać z koniecznością uzyskania zgody wspólnika i ewentualnego braku uzyskania takiej zgody. Część autorów wiąże brak zgody wspólnika z bezwzględną nieważnością uchwały. Taki pogląd wyraził Andrzej Szumański (2013, nb. 44), gdyż jak podkreśla, z wykładni art. 415 § 3 k.s.h. ma wynikać, że zgoda akcjonariusza stanowi element podjęcia uchwały walnego zgromadzenia. Odrzucił on jednocześnie możliwość przyjęcia sankcji bezskuteczności zawieszona, gdyż miałyby to wymagać wykazania możliwości zastosowania art. 63 § 1 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h., a to wiązałyby się z koniecznością uznania akcjonariusza za osobę trzecią wobec spółki. Zdaniem tego autora byłoby to jednak trudne do przyjęcia, gdyż wypaczeniu miałyby ulec natura uchwały walnego zgromadzenia, a więc uchwały organu spółki wyrażającej wolę jej akcjonariuszy. Ponadto wykluczył on możliwość stosowania sankcji bezskuteczności względnej. Sankcja taka miałaby bowiem skutkować uszczupleniem pozycji prawnej akcjonariuszy, którzy, jak się wydaje, nie wyrazili zgody na podjęcie uchwały. Co miałyby przeczyć intencji wprowadzenia instytucji zgody jako prawa weta osób uprawnionych. Z wykładni systemowej, zdaniem tego autora, ma wynikać również, że nie jest możliwe przyjęcie, aby

⁶ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. 2024, poz. 1061 ze zm. (dalej jako: k.c.). Zob. art. 63 k.c. Zgodnie z przywołanym przepisem, jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osobę dokonywającą czynności albo po jego złożeniu.

ta sama uchwała była uznawana w jednym przypadku za podjętą, a w drugim za niepodjętą⁷.

Wyrażony został również pogląd o nieważności uchwały, która nie uzyskała wymaganej zgody współników, wymagającej jednak stwierdzenia prawomocnym wyrokiem sądu. Zdaniem Zbigniewa Jary (2023, nb. 12; podobnie Strzelczyk, 2011, nb. 11; oraz jak się wydaje Kidyba, 2023, nb. 10) uchwała, która nie uzyskała zgody współników w przypadkach wskazanych w art. 246 § 3 k.s.h., ma być w pełni skuteczna, jeżeli nie została zaskarżona i dokonano jej wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS).

Według innych autorów brak wymaganej zgody współnika ma być równoznaczny z niepodjęciem uchwały. Takie stanowisko zajął Marcin Chomiuk (2023, nb. 18). Jego zdaniem brak zgody współnika oznaczać ma, że uchwała nie została podjęta i nie wywołuje ona żadnych skutków prawnych. Wobec czego uchwała taka nie ma odnosić skutku wobec współnika, którego zgoda na jej podjęcie była konieczna. Podobne stanowisko zajął Mateusz Rodzynkiwicz (2018, nb. 5). Podkreśla on bowiem, że w przypadku braku zgody wszystkich współników, których zmiana umowy spółki dotyczy, uchwała w ogóle nie zostaje podjęta ze skutkiem prawnym. Wyklucza on jednak możliwość stosowania sankcji bezskuteczności zawieszanej, gdyż nie jest, jego zdaniem, możliwe kwalifikowanie współnika jako osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. Co więcej, taka interpretacja miałaby prowadzić do pozbawienia ochrony prawnej współnika, który nie był obecny na zgromadzeniu i nie wyraził zgody na podjęcie danej uchwały (nb. 6). Odwołując się do argumentu pozbawienia współnika ochrony prawnej, wykluczył on możliwość kwalifikowania braku zgody jedynie jako przesłanki zaskarżenia uchwały (nb. 5). Podobnie, zdaniem Artura Nowackiego (2021, nb. 110 i 112), brak zgody współnika ma skutkować niepodjęciem uchwały.

Prezentowany jest również pogląd wiążący brak uzyskania zgody współnika z bezskutecznością zawieszoną. Jak podkreśla Marek Michalski (2020, pkt 6), nieuzyskanie zgody jednego z akcjonariuszy ma ubezskutecznić uchwałę względem wszystkich akcjonariuszy. Wyklucza on jednocześnie możliwość przyjęcia sankcji bezskuteczności względnej. Podobnie za bezskutecznością zawieszoną uchwały, na podjęcie której nie wyrazili zgody akcjonariusze prostej spółki akcyjnej, opowiedział się Piotr Tracz (2021, pkt 4). W konsekwencji uchwała obarczona taką wadą nie może, w opinii tego autora, doprowadzić do skutecznej zmiany umowy spółki. Nie powinna być ona również uwzględniana przez sąd rejestrowy.

Wreszcie zauważyć należy, że wyrażony został także pogląd wiążący brak uzyskania zgody współnika ze stanem zbliżonym do bezskuteczności zawieszanej. Zdaniem Roberta Pabisa (2018a, nb. 50) ważna ma być uchwała, o której mowa w art. 246 § 3 k.s.h., powzięta wymaganą większością głosów, pomimo nawet braku uzyskania wymaganej zgody współników, których uchwała ta

⁷ W opinii Szumańskiego (2013, nb. 44) przyjęcie sankcji bezskuteczności zawieszanej miałyby być jednak atrakcyjne z punktu widzenia powszechnie przyjmowanej koncepcji, że zgoda akcjonariusza może być wyrażona także poza uchwałą walnego zgromadzenia.

dotyczy. Brak uzyskania zgody wspólników nie ma powodować nieważności uchwały, a jedynie stan zbliżony do bezskuteczności zawieszanej. Wyróżnia on bowiem element mający świadczyć o ważności uchwały i jej skuteczność. Elementami tymi mają być, odpowiednio, uzyskanie odpowiedniej większości głosów i zgoda wspólników⁸.

Brak zgody wspólnika łączony jest również z sankcją bezskuteczności względnej. W opinii Jerzego Pawła Naworskiego (2012, pkt 10) dopuszczalna ma być obrona stanowiska o stanie *sui generis* bezskuteczności względnej uchwały, podjętej bez uzyskania zgody wspólników, których ona dotyczy. Uchwała taka ma być bezskuteczna wobec akcjonariusza, który nie wyraził zgody na jej powzięcie, przy jednoczesnej jej skuteczności wobec akcjonariuszy, którzy zgodzili się na zmianę statutu zwiększającą ich świadczenia lub uszczuplającą prawa przyznane im osobiście. Jak podkreśla, uchwała podjęta bez zgody wszystkich wspólników, których dotyczy, jest uchwałą podjętą, jeżeli opowie się za nią wymagana kwalifikowana większość akcjonariuszy. Ograniczeniu ulec ma jedynie skuteczność owej uchwały. Autor ten odrzuca możliwość kwalifikowania takiej uchwały jako przyjętej w jednym przypadku, a w drugim już nie. Wykluczył również, z uwagi na brak możliwości stosowania art. 63 § 1 k.c., możliwość przyjęcia sankcji bezskuteczności zawieszanej.

Ponadto, zdaniem Małgorzaty Dumkiewicz (2020, pkt 5), zmiana statutu dotycząca zwiększenia świadczenia akcjonariuszy lub uszczuplenia praw przyznanych osobiście poszczególnym akcjonariuszom, zgodnie z art. 354 k.s.h., wymagać ma jednomyślności, gdy będzie się ona odnosiła do wszystkich akcjonariuszy. Podobnie w opinii Grzegorza Kawalca (2021, nb. 4), w przypadku konieczności uzyskania zgody akcjonariuszy decydująca w kwestii skutecznego podjęcia uchwały ma być jednomyślność bezpośrednio zainteresowanych wspólników.

Natomiast w orzecznictwie przyjmuje się, że uchwała podjęta bez uzyskania wymaganej zgody wspólników może co najwyżej zostać zaskarżona w trybie powództwa o stwierdzenie jej nieważności. Zdaniem Sądu Najwyższego, wyrażonym jeszcze na gruncie art. 237 § 3 Kodeksu handlowego⁹, zgoda wspólnika ma stanowić jedynie przesłankę prawidłowego podjęcia uchwały. Ponadto stanowisko takie ma być uzasadnione, w opinii SN, koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu. W przeciwnym wypadku powołanie się na brak lub wadliwość zgody wspólnika skutkowałoby możliwością kwestionowania uchwały w każdym czasie, tak jak to się dzieje w przypadku bezwzględnej nieważności czynności prawnej na gruncie k.c.¹⁰ Podobne stanowisko prezen-

⁸ Jak podkreślają Opalski i in. (2018, nb. 85), w przypadku nieuzyskania zgody bezprzedmiotowym ma być skarżenie uchwały, skoro nie doszła ona do skutku.

⁹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 października 1933 r. Kodeks handlowy, Dz. U. Nr 82, poz. 600 (dalej jako: k.h.). Zgodnie z art. 237 § 3 k.h. uchwała zmieniająca umowę spółki zwiększająca świadczenia wspólnika lub uszczuplająca prawa przyznane osobiście poszczególnym wspólnikom wymaga zgody wspólników, których dotyczy.

¹⁰ Wyrok SN z 22 kwietnia 1999 r., II CKN 266/98. Podobnie wyrok SN z 18 kwietnia 2018 r., IV CSK 352/17.

tują sądy powszechne, przyjmując, że brak uzyskania zgody współnika oznacza sprzeczność uchwały z ustawą¹¹.

Analiza zaprezentowanych powyżej poglądów przedstawicieli doktryny prawa handlowego ukazuje w pełni rozbieżności, z jakimi musi się zmierzyć każdy, kto próbuje ustalić skutki braku zgody któregośkolwiek ze współników. Ze stanowiskiem przedstawicieli doktryny prawa handlowego jaskrawie kontrastuje stanowisko prezentowane w analizowanym zakresie w orzecznictwie. Nie oznacza to jednak, aby kwalifikowanie braku zgody współnika jedynie jako przesłanki zaskarżenia uchwały było działaniem właściwym i zadowalającym.

III. BRAK ZGODY OSOBY TRZECIEJ NA GRUNCIE ART. 63 K.C. – SANKCJA

Do instytucji zgody ustawodawca odwołuje się również w art. 63 k.c. Ustawodawca zastrzegł, że jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osoby dokonywające czynności albo po jego złożeniu. Zgoda osoby trzeciej kwalifikowana jest na gruncie art. 63 k.c. bądź jako element dokonywanej czynności prawnej, bądź też jako odrębna czynność upoważniająca, bądź też wreszcie przesłanka warunkująca skuteczność danej czynności prawnej (Trzaskowski, 2021, pkt 10 i cyt. tam literatura; Safjan, 2020, nb. 1; Nazaruk, 2023, nb. 1). W odniesieniu do sankcji związanej z brakiem zgody osoby trzeciej na dokonanie określonej czynności prawnej, przyjmuje się na gruncie art. 63 k.c., że będzie to czynność bezskuteczna. W konsekwencji do chwili uzyskania zgody osoby trzeciej czynność prawna nie ma wywoływać skutków prawnych. Co ma być równoznaczne ze stanem jej bezskuteczności zawieszonyj. Czynność taka bywa w rezultacie określana jako czynność kulejąca lub niezupełna. Stan bezskuteczności zawieszonyj ma mieć jednak charakter tymczasowy i ma on generalnie trwać do uzyskaniu wymaganej zgody osoby trzeciej, względnie odmowy jej udzielenia (Safjan, 2020, nb. 8; Machnikowski, 2021, nb. 7; Maciejewska-Szałas, 2023, pkt 5; Nazaruk, 2023, pkt 5). W przypadku odmowy udzielenie przez osobę trzecią zgody na dokonanie czynności prawnej prezentowane są dwa stanowiska w odniesieniu do możliwej sankcji. Zgodnie z pierwszym z nich, w przypadku braku zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej, umowa ma być definitywnie bezskuteczna (Trzaskowski, 2021, nb. 21 i cyt. tam orzecznictwo oraz literatura; Pazdan, 2020, nb. 8; Safjan, 2020, nb. 6 i cyt. tam orzecznictwo oraz literatura; Machnikowski, 2021, nb. 7; Nazaruk, 2023, pkt 5). Odmienne stanowisko przewidu-

¹¹ Zob. wyrok SA w Białymstoku z 2 października 2019 r., I AGa 65/19; wyrok SA w Lublinie z 5 marca 2020 r., I AGa 61/19. Sąd Apelacyjny w Lublinie powiązał brak zgody współnika na podjęcie uchwały z dopuszczalnością jej zaskarżenia w trybie powództwa o stwierdzenie jej nieważności, przy jednoczesnej akceptacji poglądu o deklaratoryjnym charakterze wyroku stwierdzającego nieważność uchwały, wyrok SA w Warszawie z 19 stycznia 2016 r., VI ACa 777/15.

je natomiast, że odmowa udzielenia zgody przez osobę trzecią skutkować ma bezwzględną nieważnością czynności prawnej¹².

Na gruncie art. 63 k.c. problemu nie wydaje się w konsekwencji stanowić określenie skutków braku zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej przed wyrażeniem przez nią swojej woli w tym zakresie. Kwestią sporną pozostaje natomiast określenie, jaki skutek należy wiązać z odmową udzielenia zgody przez osobę trzecią, a więc *de facto* jej sprzeciwem wobec zamiaru dokonania określonej czynności prawnej. Odnosząc powyższe uwagi do zgody współników, należałoby generalnie stwierdzić, że analizowany problem został *splaszczony*. Skutek, jaki ma wywoływać brak zgody współnika, został bowiem rozciągnięty na etap przed wyrażeniem przez współnika woli w tym zakresie. W przypadku art. 63 k.c. nie budzi natomiast wątpliwości, że przed wyrażeniem woli przez osobę trzecią w kwestii zgody czynność prawna będzie czynnością kulejącą i zastosowanie znajdzie sankcja bezskuteczności zawieszanej.

IV. STANOWISKO WŁASNE: SANKCJA WŁAŚCIWA DO CHWILI ODMOWY UDZIELENIA ZGODY LUB UPŁYWU TERMINU

Do chwili odmowy udzielenia zgody przez któregokolwiek ze współników, którego zgoda jest wymagana, lub też ewentualnie do chwili bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego współnikowi na udzielenie zgody, zasadne wydaje się przyjęcie sankcji bezskuteczności zawieszanej uchwały. Do takiego wniosku prowadzi przyjęcie analogicznej sankcji na gruncie art. 63 k.c. i zgody osoby trzeciej. Zgodnie z art. 2 k.s.h. w sprawach nieuregulowanych w k.s.h., w zakresie odnoszącym się do tworzenia, organizacji, funkcjonowania, rozwiązywania, łączenia, podziału i przekształcania spółek handlowych – należy bowiem stosować przepisy k.c. W sytuacji gdy wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy k.c. powinny być stosowane odpowiednio. Jedną z takich spraw jest właśnie kwestia sankcji związanej z brakiem uzyskania zgody współników na podjęcie uchwały.

Odrzucić należy w konsekwencji wyrażany w doktrynie pogląd o niedopuszczalności stosowania art. 63 § 1 k.c. do zgody współników, skoro niedopuszczalność taka ma wynikać z braku możliwości kwalifikowania współnika jako osoby trzeciej. Na względzie należy mieć, że uchwała będzie zawsze wyrażała wolę samej spółki, a nie poszczególnych współników. Bez znaczenia pozostaje fakt, że to wola poszczególnych współników wyrażona w postaci wykonanego prawa głosu będzie decydowała o podjęciu bądź też niepodjęciu uchwały. Wspólnika, który wykonał prawo głosu, ani tym bardziej współnika, który tego zaniechał, nie można uznać za stronę czynności prawnej, jaką może być uchwała. Natomiast w przypadku zgody osoby trzeciej, o której mowa art. 63 k.c., chodzić ma właśnie o zgodę na dokonanie czynności, która nie

¹² Wyrok SN z 24 października 2018 r., II CSK 622/17; wyrok SA w Szczecinie z 24 września 2019 r., I Aga 44/19. Zob. Machnikowski (2021, nb. 7).

musi zostać dokonana przez wszystkie osoby dotknięte jej skutkami (Trzaskowski, 2021, pkt 7 i cyt. tam orzecznictwo oraz literatura). W tym aspekcie pamiętać należy, że co do zasady wspólnik może, ale nie musi wykonać przysługującego mu prawa głosu i w ten sposób może on wziąć udział w procesie podejmowania uchwały albo tego zaniechać. Nie sposób natomiast różnicować skutków związanych z koniecznością uzyskania zgody wspólnika od tego, czy wziął on udział w głosowaniu czy też nie, w szczególności uwzględniając możliwość, a czasami nawet konieczność, przeprowadzenia głosowania w trybie tajnym¹³. Przyjmowanie na gruncie zgody wspólnika analogicznego do art. 63 k.c., sposobu rozumienia osoby trzeciej nie wydaje się zatem działaniem właściwym. Pojęcie osoby trzeciej, z uwagi na naturę spółki kapitałowej, wymaga odpowiedniego rozumienia, dostosowanego właśnie do struktury spółki jako korporacji działającej przez swoje organy i w szczególności faktu, że wspólnik nie musi wziąć udziału w podejmowaniu uchwały¹⁴. Jak zatem widać, z powodu właściwości (natury) spółki kapitałowej, wykluczyć należy próby prostego kwalifikowania wspólników, jako osób trzecich względem spółki. Próby takie skazane są na niepowodzenie z uwagi na właściwość (naturę) spółki kapitałowej. Co w ostatecznym rozrachunku nie powinno skutkować wykluczeniem możliwości stosowania art. 63 § 1 k.c. do zgody wspólnika, a jedynie koniecznością jego odpowiedniego stosowania.

Powiązanie braku zgody wspólnika z sankcją bezskuteczności zawieszanej nie stanowi również zagrożenia dla bezpieczeństwa obrotu¹⁵. Udzielenie zgody przez wspólnika nie ma samo w sobie charakteru ocenego i może zostać łatwo stwierdzone¹⁶. Istotę zgody wspólnika postrzegać bowiem należy jako wyrażenie przez niego woli odnośnie do tego, czy wyraża zgodę na podjęcie danej uchwały. Z udzieleniem zgody przez wspólnika będzie co do zasady równoznaczne głosowanie przez niego za podjęciem uchwały¹⁷. Wyjątek

¹³ Ustalenie, czy wspólnik wziął udział w głosowaniu, mogłoby się okazać w konsekwencji niemożliwe.

¹⁴ Przez odpowiednie stosowanie rozumieć natomiast należy bądź to konieczność stosowania danych przepisów wprost, bez modyfikacji i zabiegów interpretacyjnych, bądź też konieczność ich zmodyfikowanego stosowania, uwzględniającego ich istotę i odrębności, bądź też wreszcie brak możliwości stosowania danego przepisu. Zob. uchwałę SN z 27 października 2021 r., III CZP 56/20.

¹⁵ Przypisanie wyrokowi stwierdzającemu nieważność uchwały konstytucyjnego charakteru motywowane jest koniecznością ochrony bezpieczeństwa obrotu. Zob. uchwałę SN(7) z 18 września 2013 r., III CZP 13/13.

¹⁶ Co nie zmienia faktu, że pewne wątpliwości interpretacyjne może wywoływać wyznaczenie zakresu spraw wymagających uzyskania zgody wspólnika. Jednak sytuacja taka stanowi konsekwencję rozbieżności prezentowanych w orzecznictwie i doktrynie.

¹⁷ Taki pogląd dominuje w doktrynie – zob. Pabis (2018a, nb. 45 i cyt. tam literatura). Istoty zgody wspólnika nie należy natomiast zrównywać z obowiązkiem głosowania w sposób jednomyślny. Wspólnik może np. wykonać z części przysługujących mu akcji prawo głosu w sposób niejednolity. Nie zmienia to faktu, że ostatecznie i tak może on wyrazić zgodę na podjęcie uchwały. Zaznaczyć należy, że odrębne zagadnienie stanowi kwestia formy, w jakiej zgoda powinna zostać udzielona, w szczególności czy wymagane jest zachowanie formy, w jakiej powinna zostać zaprotokołowana uchwała, której zgoda dotyczy. Kompleksowe omówienie tego zagadnienia przekraczałoby ramy niniejszego opracowania. Niemniej podkreślić należy, że w doktrynie dominuje pogląd zakładający, iż zgoda może zostać udzielona przez wspólnika w jakiejkolwiek formie. Zob. Pabis (2018a, nb. 46 i cyt. tam literatura) i Chomiuk (2023, nb. 17 i cyt. tam literatura).

w tym zakresie będzie stanowił przypadek niejednolitego wykonania prawa głosu (tzw. *split voting*), a więc sytuacja, gdy współnik z części przysługujących mu udziałów albo akcji będzie głosowała za podjęciem uchwały, a z części przeciwko podjęciu uchwały. Rekomendowane jest w takiej sytuacji odebranie od współnika jednoznacznego oświadczenia, czy wyraża on zgodę na podjęcie uchwały. Bez wątplenia współnik powinien wskazać, czy udziela zgody na podjęcie uchwały, w sytuacji gdy głosowanie miało charakter tajny, chyba że uchwała zostałaby podjęta jednogłośnie. Udzielenie przez współnika zgody byłoby również konieczne w przypadku, gdy nie wziął on udziału w głosowaniu. Ponadto przyjęcie założenia o bezskuteczności zawieszanej uchwały w przypadku braku zgody współników skutkować będzie koniecznością pomijania skutków, jakie uchwała ma wywołać¹⁸. Bezpieczeństwo obrotu mogłoby być natomiast zagrożone w sytuacji błędnego przyjęcia, że współnicy wyrazili zgodę na podjęcie uchwały. Istotne zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu mogą również stanowić wszelkie wątpliwości co do sankcji, jaką należy łączyć z brakiem uzyskania zgody współnika.

Dodatkowo pamiętać należy, że zgoda współnika w omawianym trybie obejmuje jedynie uchwały dotyczące zmiany umowy spółki lub statutu, a więc uchwały wymagające zaprotokołowania przez notariusza. Notariusz, będąc osobą zaufania publicznego, ma obowiązek czuwania nad zgodnością z prawem dokonywanej czynności notarialnej¹⁹. Dlatego kontrolę prawidłowości podjęcia uchwały, w tym także uzyskania zgody współników, zapewnia do pewnego stopnia sam notariusz. Wreszcie, ostateczną kontrolę powinien w tym zakresie sprawować sąd rejestrowy, weryfikując przed rejestracją zmiany umowy spółki lub statutu, czy została ona dokonana w sposób zgodny z prawem, a więc między innymi czy wszyscy współnicy udzielili zgody. W kognicji sądu rejestrowego spoczywa bowiem badanie, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa, a zgłoszone dane są zgodne ze stanem rzeczywistym²⁰.

Widać również ewidentnie, że wiązanie jakichkolwiek skutków prawnych z uchwałą, na podjęcie której nie wyrazili zgody wszyscy współnicy, niechybnie prowadzi do znacznego osłabienia roli zgody współnika i możliwości osiągnięcia zakładanej *ratio legis*. Konieczność uzyskania zgody współników służyć ma zapewnieniu szczególnej ochrony współnikom, których uchwała dotyczy (Strzępka i Zielińska, 2015, nb. 3). Obciążenie współników koniecznością

¹⁸ Samą uchwałę można w takiej sytuacji określić jako kulejącą lub niepełną.

¹⁹ Zob. art. 81 ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, t.jedn.: Dz. U. 2024, poz. 1001.

²⁰ Zob. art. 23 ust. 1 i 2 ustawy z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, t.jedn.: Dz. U. 2024, poz. 979 (dalej jako: u.k.r.s.). Uznać należy, że nawet w przypadku zarejestrowania zmiany umowy spółki lub statutu, której podstawę stanowiłaby bezskuteczna uchwała (uchwała, na podjęcie której nie wyrazili zgody współnicy, których uchwała dotyczy), zmiana umowy spółki nie dojdzie do skutku. W mojej opinii wpis w KRS nie ma charakteru sanującego. Zob. uchwałę SN z 15 grudnia 2006 r., III CZP 132/06. SN uznał, że jeżeli „nie wszyscy współnicy objęli – w stosunku określonym w art. 257 § 3 w związku z art. 260 § 2 KSH – udziały w kapitale zakładowym podwyższonym na podstawie dotychczasowych postanowień umowy spółki, podwyższenie kapitału nie dochodzi do skutku”; zob. też wyrok SN z 30 września 2004 r., IV CK 713/03; odmiennie wyrok SN z 27 lutego 2003 r., IV CKN 1811/00 (wydany na tle k.h.).

każdorażowego skarżenia uchwały, na podjęcie której nie wyrazili oni zgody, w szczególności w przypadku wspólników mniejszościowych, wiązałoby się zazwyczaj z koniecznością poniesienia zbyt dużych kosztów. Ponadto wspólnik, który nie wyraża zgody na podjęcie uchwały, musiałby w takiej sytuacji wziąć udziału w zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, celem uzyskania legitymacji do jej zaskarżenia. W odmiennym przypadku nie byłby on uprawniony do zaskarżenia uchwały i w konsekwencji nie mógłby wystąpić z powództwem celem jej wyeliminowania z obrotu. Podkreślić przy tym należy, że co do zasady wykonanie prawa głosu stanowi prawo wspólnika, a nie jego obowiązek. Ochrona, jaką ma gwarantować konieczność uzyskania zgody wspólnika, miałaby w takiej sytuacji charakter iluzoryczny. Tymczasem w przypadku zastosowania sankcji bezskuteczności zawieszony uchwały wspólnik nie będzie musiał podejmować żadnych działań, skoro uchwała nie wywoła zamierzonych skutków prawnych.

Pojawia się zatem pytanie, w jakim celu obciążać wspólnika obowiązkiem uczestnictwa w zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu akcjonariuszy celem wyłącznie uzyskania legitymacji do zaskarżenia uchwały i jej zaskarżenia, jeżeli zaskarżenie uchwały będzie zasadniczo równoznaczne z koniecznością stwierdzenia jej nieważności. Wadliwość uchwały, na podjęcie której nie wyrazili zgody wspólnicy, jest bowiem tak ewidentna, że w przypadku jej zaskarżenia musiałaby ona zostać niechybnie wyeliminowana z obrotu. Samo wniesienie powództwa i jego rozpatrzenie przez sąd miałyby zasadniczo charakter automatyczny. Pomijając fakt, że dojdzie do konieczności rozpatrzenia wniesionego powództwa przez sąd, to jeszcze wspólnik będzie zmuszony do poniesienia kosztów uczestnictwa w zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu akcjonariuszy i popierania powództwa. W ostatecznym rozrachunku, tak jak podkreśliłem, i tak musiałoby dojść do wyeliminowania zaskarżonej uchwały z obrotu. Nie wydaje się zatem postępowaniem właściwym wiązanie braku zgody wspólnika jedynie z dopuszczalnością zaskarżenia uchwały w jedynym z trybów przewidzianych w k.s.h. Akceptacja takiego stanowiska prowadzi bowiem do daleko idącego osłabienia ochrony przyznanej wspólnikom (Rodzyńkiewicz, 2018, nb. 5).

Nie ma również podstaw do kwalifikowania uchwały, na podjęcie której zgody nie wyrazili wszyscy wspólnicy, jako *nieistniejącej* czy *bezwzględnie nieważnej* w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. W odmiennym przypadku należałoby przyjąć, że wspólnicy nie są związani uchwałą od chwili jej podjęcia oraz że w przypadku uzyskania wszystkich zgód wspólników dochodzi do konwolidacji nieważnej uchwały, względnie jej *zaistnienia*. Z takim stanowiskiem nie sposób się jednak zgodzić. Podjęcie uchwały wymagającej uzyskania zgody wspólników, podobnie jak dokonanie czynności prawnej wymagającej uzyskania zgody osoby trzeciej, skutkuje stanem związania, z którego wynika zakaz podejmowania działań zmierzających do zapobieżenia udzieleniu zgody lub udaremnienia jej skutków (Trzaskowski, 2021, nb. 15). Ze stanem takiego związania nie moglibyśmy mieć natomiast do czynienia w przypadku, gdy uchwała byłaby bezwzględnie nieważna, względnie gdyby uchwała nie istniała.

Natomiast w przypadku próby stosowania sankcji bezskuteczności względnej, w przypadku braku zgody wspólnika, pojawia się kwestia podmiotowego rozgraniczenia skutków, jakie uchwała mogłaby wywierać. Akceptacja stanowiska o bezskuteczności względnej uchwały mogłaby prowadzić do konieczności przyjęcia, że uchwała wywiera skutki w odniesieniu jedynie do niektórych wspólników. W odniesieniu do pozostałych wspólników uchwała pozostawałaby natomiast bezskuteczna. Określenie, w stosunku do których wspólników uchwała byłaby skuteczna, a więc względem których wspólników wywoływałaby ona skutki prawne, byłoby zadaniem niezwykle problematycznym, o ile w ogóle możliwym. Konieczność rejestracji w KRS zmian dokonywanych na podstawie nie w pełni skutecznych uchwał byłaby również sprzeczna z domniemaniem prawdziwości danych zamieszczonych w KRS²¹. Pod znakiem zapytania stałaby możliwość powoływania się przez zainteresowane osoby na wspomniane domniemanie. Ponadto wszyscy zainteresowani, w tym także sami wspólnicy, byłiby zmuszeni badać, w odniesieniu do których wspólników poszczególne uchwały były skuteczne, a w stosunku do których nie wywoływały żadnych skutków prawnych.

W konsekwencji należy opowiedzieć się za koniecznością powiązania wymogu uzyskania zgody wspólnika z sankcją bezskuteczności zawieszoną. Brak bowiem podstaw, aby różnicować charakter sankcji, jaka jest łączona z brakiem zgody osoby trzeciej na gruncie art. 63 k.c. i braku zgody wspólnika. Wykluczyć również należy, z uwagi na zaprezentowane powyżej konsekwencje, dopuszczalność wiązania wymogu uzyskania zgody wspólnika z sankcją bezskuteczności względnej, nieistnieniem uchwały lub tym bardziej jej nieważnością.

V. STANOWISKO WŁASNE: SANKCJA WŁAŚCIWA W PRZYPADKU ODMOWY UDZIELENIA ZGODY LUB UPŁYWU TERMINU

W przypadku odmowy udzielenia zgody przez któregokolwiek ze wspólników lub upływu terminu na wyrażenie zgody przyjąć należy, że uchwała staje się definitywnie bezskuteczna. Wykluczyć należy możliwość kwalifikowania takiej uchwały wyłącznie jako nieważnej, gdyż pogląd taki prowadzi do wniosku o konieczności jej zaskarżenia przez wspólnika. Tym samym wobec odmowy udzielenia przez wspólnika zgody doszłoby do swoistej konwalidacji uchwały, gdyż jako nieważna wywoływałaby on skutki do chwili stwierdzenia jej nieważności prawomocnym wyrokiem sądu. Co *de facto* mogłoby się okazać niemożliwe z powodu upływu terminów do jej zaskarżenia. Ponadto pozycja wspólnika, który odmówił udzielenia zgody na podjęcie uchwały, uległaby diametralnemu pogorszeniu, z uwagi właśnie na konieczność zaskarżenia takiej uchwały i wywołanie przez nią zamierzonych skutków.

²¹ Zob. art. 17 ust. 1 u.k.r.s.

Interpretacja taka prowadziłaby do absurdu. Wspólnik, który odmówił wyrażenia zgody, znajdowałby się bowiem w gorszej sytuacji niż przed wyrażeniem swojego stanowiska, przyjmując, że wcześniej sankcją właściwą byłaby bezskuteczność zawieszona. Zauważyć również należy, że w przypadku zgody osoby trzeciej nie będzie różnicy, czy zastosowanie znajdzie sankcja nieważności czynności prawnej czy może sankcja definitywnej bezskuteczności. Z odmienną sytuacją mamy natomiast do czynienia w przypadku zgody wspólnika, gdyż na gruncie spółek kapitałowych dominuje pogląd o konstytutywnym charakterze wyroku stwierdzającego nieważność uchwały²². Uchwała sprzeczna z ustawą wywołuje w konsekwencji skutki prawne w niej przewidziane do chwili prawomocnego stwierdzenia jej nieważności. Na gruncie spółek kapitałowych różnice pomiędzy sankcją nieważności i bezskuteczności zawieszoną są w rezultacie olbrzymie. Powiązanie braku zgody wspólnika z sankcją nieważności byłoby natomiast dopuszczalne, jeżeli nieważność uchwały miałyby charakter bezwzględny, podobnie jak nieważność czynności prawnej na gruncie art. 58 k.c.

VI. WYZNACZENIE WSPÓLNIKOWI TERMINU DO WYRAŻENIA ZGODY

Przedstawiciele doktryny prawa handlowego podkreślają, że zgoda na podjęcie uchwały może zostać wyrażona przez wspólnika także po jej podjęciu (Chomiuk, 2023, nb. 17; Pabis, 2018b, nb. 45; Szajkowski i Tarska, 2014b, nb. 13). Abstrahując od formy, w jakiej zgoda powinna zostać wyrażona, należy się z takim stanowiskiem zgodzić. Pojawia się zatem kwestia oceny dopuszczalności wyznaczenia wspólnikowi terminu, w jakim powinien on udzielić zgody, określenia jego maksymalnej długości, oraz wskazania podmiotu, który taki termin mógłby wyznaczyć.

Rozważając dopuszczalność wyznaczenia wspólnikowi terminu na udzielenie zgody, nie można takiej możliwości wykluczać z uwagi na negatywne skutki związania uchwałą dla spółki i wspólników. Rekomendowane jest określenie terminu do wyrażenia zgody w umowie lub statucie spółki, lub też w samej uchwale. Skoro stronom czynności prawnych przysługuje, na gruncie k.c., szeroka swoboda w zakresie kształtowania łączącego ich stosunku prawnego, to brak przeciwwskazań, aby już w umowie spółki (statucie) lub w treści samej uchwały wspólnicy spółek kapitałowych mogli dookreślić termin, w jakim powinno dojść do wyrażenia zgody przez wspólnika. Natomiast w sytuacji gdy wyznaczenie terminu do udzielenia zgody miałyby charakter następczy, to

²² Odnośnie do poglądów prezentowanych w orzecznictwie i doktrynie na temat sankcji związanej ze sprzecznością uchwały z ustawą zob. uchwałę SN z 8 grudnia 2017 r., III CZP 54/17; wyrok SN z 18 lutego 2016 r., II CSK 156/15; uchwałę SN(7) z 18 września 2013 r., III CZP 13/13; Pabis (2018b, nb. 5–10 i cytowaną tam literaturę oraz orzecznictwo).

podstawy prawnej takiego działania należałoby poszukiwać w odpowiednim stosowaniu art. 103 § 2 k.c.²³

W przypadku drugiej z poruszonych kwestii *naturalną* granicą wydaje się termin, w jakim powinno dojść do rejestracji zmiany umowy spółki lub statutu w KRS. W odniesieniu do spółki z o.o. oraz prostej spółki akcyjnej termin do złożenia odpowiedniego wniosku wynosi 6 miesięcy (zob. art. 256 § 3 w zw. z art. 169 § 1 k.s.h. oraz art. 300¹⁰² § 2 k.s.h.), a w przypadku spółki akcyjnej, co do zasady, 3 miesiące (zob. art. 430 § 2 k.s.h.), liczone od chwili podjęcia uchwały. Zgoda współnika na podjęcie uchwały może zostać zatem wyrażona najpóźniej w ramach prowadzonego postępowania rejestrowego. Istotne jest, że przekroczenie terminu na złożenie wniosku o rejestrację zmiany umowy spółki albo statutu skutkować będzie definitywną bezskutecznością uchwały²⁴.

Jeżeli natomiast chodzi o podmiot, który mógłby taki termin wyznaczyć, to bez wątpienia możliwość taką należy przyznać samej spółce, przy uwzględnieniu zasad jej reprezentacji. Daleko idące wątpliwości wywołuje dopuszczalność przyznania takiej możliwości któremukolwiek ze współników. Termin na gruncie art. 63 k.c. może bowiem wyznaczyć strona czynności prawnej. Wspólnika nie można natomiast uważać za stronę czynności, jaką jest uchwała. Ponadto w przypadku przyznania możliwości wyznaczenia terminu także współnikom pojawia się szereg problemów związanych z kontrolą, zarówno treści samego oświadczenia o wyznaczeniu terminu, jak i zachowania terminu do wyrażenia zgody. Przyznanie współnikowi prawa do wyznaczenia terminu do udzielenia zgody na podjęcie uchwały implikowałoby również konieczność przyznania mu możliwości odebrania takiego oświadczenia. Zgodnie natomiast z zasadami reprezentacji biernej spółek kapitałowych uprawnienie takie przysługuje, co do zasady, jedynie poszczególnym członkom zarządu i prokurentom (zob. art. 205 § 2 k.s.h., art. 300⁶⁶ § 2 k.s.h. i art. 373 § 2 k.s.h.). W konsekwencji dopuszczalność przyznania współnikowi prawa do wyznaczenia terminu do wyrażenia zgody wywołuje daleko idące wątpliwości. W mojej opinii należy taką możliwość wykluczyć. Stanowisko takie nie wyłącza dopuszczalności zawnioskowania przez współnika o wyznaczenie terminu, gdy zarząd nie przejawia w tym zakresie inicjatywy we własnym zakresie.

VII. PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza, w tym także odniesienie się do poglądów wyrażanych na gruncie art. 63 k.c. i wymogu uzyskania zgody trzeciej, prowadzi do konieczności akceptacji stanowiska o bezskuteczności zawieszanej takiej uchwały do chwili odmowy udzielenia zgody przez któregokolwiek ze współ-

²³ Na gruncie art. 63 k.c. przyjmuje się, że podstawę do wyznaczenia terminu do udzielenia zgody przez osobę trzecią stanowi stosowanie analogii do przepisów szczególnych zapewniających taką możliwość, w tym art. 103 § 2 k.c. Zob. Safjan (2020, nb. 8); Trzaskowski (2021, nb. 15 i cyt. tam literatura) oraz Machnikowski (2021, nb. 7).

²⁴ Zob. uchwałę SN z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 75/22.

ników, którego zgoda jest wymagana, lub też ewentualnie do chwili bezskutecznego upływu terminu wyznaczonego wspólnikowi na udzielenie zgody. Za dopuszczalne uznać bowiem należy, podobnie jak ma to miejsce na gruncie k.c., wyznaczenie wspólnikom terminu na wyrażenie zgody, przy czym termin taki może zostać wyznaczony już w umowie (statucie) spółki, samej uchwale, jak również po podjęciu uchwały przez samą spółkę zgodnie z zasadami jej reprezentacji. Oświadczenie o wyrażeniu zgody powinno natomiast zostać złożone członkom zarządu lub prokurentowi, zgodnie z zasadami reprezentacji biernej spółki. Naturalną granicę wyznaczającą termin, do którego zgody muszą zostać wyrażone, wyznacza termin, w jakim powinno dojść do rejestracji zmiany umowy spółki. Przeprowadzona analiza prowadzi ponadto do wniosku o definitywnej bezskuteczności uchwały, na podjęcie której nie wyrazili zgody wszyscy wspólnicy, których owa uchwała dotyczy.

Do powyższych wniosków prowadzą zarówno analiza poglądów wyrażanych na gruncie art. 63 k.c. w odniesieniu do zgody osoby trzeciej na dokonanie czynności prawnej, konieczność zapewnienia należytej ochrony wspólnikom spółek kapitałowych w przypadkach, w których ustawodawca zastrzegł konieczność uzyskania ich zgody, jak również brak istotnego zagrożenia dla bezpieczeństwa obrotu wynikającego z przyjęcia stanowiska prezentowanego przez autora niniejszego artykułu.

Bibliografia

- Chomiuk, M. (2023). Komentarz do art. 246. W: Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* (pkt 1–19). Legalis.
- Dumkiewicz, M. (2020). *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Lex.
- Jara, Z. (2023). Komentarz do art. 177. W: Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* (pkt 12). Legalis.
- Jurkowski, K. (2018). Przymusowe umorzenie udziałów a zgoda wspólników na zmianę umowy spółki. *Monitor Prawniczy*, 23, 1251–1257.
- Kawalec, G. A. (2021). Komentarz do art. 300(98). W: R. Adamus i P. Malinowski (red.), *Prosta spółka akcyjna. Komentarz* (pkt 4). Lex.
- Kidyba, A. (2023). Komentarz do art. 415. *Komentarz aktualizowany do art. 301–633 Kodeksu spółek handlowych* (stan na dzień 27.05.2023, pkt 10). Lex.
- Machnikowski, P. (2021). Komentarz do art. 63. W: E. Gniewek i P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz* (nb. 7). Legalis.
- Maciejewska-Szałas, M. (2023). Komentarz do art. 63. W: M. Balwicka-Szczyrba i A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany* (pkt 5). Lex.
- Michalski, M. (2020). Komentarz do art. 415. W: A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych: Tom 3. Komentarz do art. 301–490* (pkt 6). Lex.
- Naworski, J. P. (2012). Komentarz do art. 415. W: R. Potrzezszcz i T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł III. Spółki kapitałowe. Dział II. Spółka akcyjna* (pkt 10). Lex.
- Nazaruk, P. (2023). Komentarz do art. 63. W: J. Ciszewski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany* (pkt 5). Lex.
- Nowacki, A. (2021). *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością: Tom 2. Komentarz. Art. 227–300 KSH*. Legalis.
- Opalski, A. (2018). Komentarz do art. 212. W: A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych: Tom 2A. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 151–226* (nb. 12). Legalis.

- Opalski, A., Pabis, R., i Wiśniewski, A. (2018). Komentarz do art. 249. W: A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych: Tom 2B. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300* (nb. 85). Legalis.
- Pabis, R. (2018a). Komentarz do art. 246. W: A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych: Tom 2B. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300* (nb. 1–51). Legalis.
- Pabis, R. (2018b). Komentarz do art. 252. W: A. Opalski (red.), *Kodeks spółek handlowych: Tom 2B. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300* (nb. 1–77). Legalis.
- Pazdan, M. (2020). Komentarz do art. 103. W: K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny: Tom 1. Komentarz. Art. 1–449¹⁰* (nb. 8). Legalis.
- Rodzyńkiewicz, M. (2018). *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Lex.
- Safjan, M. (2020). Komentarz do art. 63. W: K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny: Tom 1. Komentarz. Art. 1–449¹⁰* (nb. 1–9). Legalis.
- Stanik, M. (2023). Komentarz do art. 182. W: Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* (nb. 21). Legalis.
- Strzelczyk, K. (2011). Komentarz do art. 246. W: R. Potrzeszcz i T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł III. Spółki kapitałowe. Dział I. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością* (nb. 11). Lex.
- Strzępka, J. A., i Zielińska, E. (2015). Komentarz do art. 246. W: J. A. Strzępka (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz* (nb. 3). Legalis.
- Szajkowski, A., i Tarska, M. (2014a). Komentarz do art. 182. W: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański i J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych: Tom 2. Komentarz do artykułów 151–300* (nb. 2). Legalis.
- Szajkowski, A., i Tarska, M. (2014b). Komentarz do art. 199. W: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański i J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych: Tom 2. Komentarz do artykułów 151–300* (nb. 1–75). Legalis.
- Szajkowski, A., Szumański, A., i Tarska, M. (2014). Komentarz do art. 213. W: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański i J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych: Tom 2. Komentarz do artykułów 151–300* (nb. 24). Legalis.
- Szumański, A. (2013). Komentarz do art. 415. W: S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański i J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych: Tom 3. Komentarz do artykułów 301–490* (nb. 44). Legalis.
- Tracz, P. (2021). Komentarz do art. 300(98). W: M. Kozuchowski, M. Macieszczak (red.) i B. Woźniak, *Prosta spółka akcyjna. Komentarz* (pkt 4). Lex.
- Trzaskowski, R. (2021). Komentarz do art. 63. W: J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz: Tom 1. Część ogólna* (cz. 2, pkt 1–22). Lex.

